

**Základní škola speciální, Frýdlant, okres Liberec, příspěvková organizace
se sídlem Husova 784, 464 01 Frýdlant**

ŠKOLNÍ PREVENTIVNÍ PROGRAM PRO ŠKOLNÍ ROK 2022/2023

Vypracoval: Mgr. Tereza Poláčková, školní metodik prevence

Schválil: Mgr. Jaroslava Smolová, ředitelka školy

Ve Frýdlantu dne 30. 8. 2022

Pedagogická rada projednala dne: 31. 8. 2022

**Základní škola speciální, Frýdlant, okres Liberec, příspěvková organizace
se sídlem Husova 784, 464 01 Frýdlant**

Výchozí předpisy pro působnost školy v oblasti prevence sociálně patologických jevů:

- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování č.j. 21291/2010-28
- Metodický pokyn MŠMT k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních, č.j.: MSMT – 21149/2016
- Metodický pokyn k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance, č.j.:14423/99-22
- Vyhláška MŠMT ČR č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů (poslední úprava 197/2016 Sb.,)
- Metodický pokyn MŠMT ČR k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví, č.j.:28 275/2002-14
- Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019 - 2027

Podpůrná legislativa, související právní předpisy

- Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění
- Zákon č. 141/61 Sb. – trestní řád
- Zákon č. 40/2009 Sb. – trestní zákon
- Zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek
- Zákon č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů
- Zákon č. 167/1998 Sb. o návykových látkách
- Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii ČR
- Zákon č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže
- Zákon č. 200/1990 Sb. o přestupcích
- Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě
- Zákon č. 561/2004 Sb., Školský zákon, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, v platném znění

**Základní škola speciální, Frýdlant, okres Liberec, příspěvková organizace
se sídlem Husova 784, 464 01 Frýdlant**

Pracovníci školy určení k řešení závažných situací v oblasti sociálně patologických jevů, styku s úřady a institucemi a k poskytování poradenství pro žáky, pedagogy a rodiče žáků:

- Ředitelka školy: Mgr. Jaroslava Smolová, tel. 482 312 110
- Zástupkyně ředitelky školy: Mgr. Martina Cermanová, tel. 482 312 110
- Metodik prevence: Mgr. Tereza Poláčková, tel. 482 312 110
- Výchovný poradce: Mgr. Jarmila Borecká, tel. 482 312 110, 722 225 650

Konzultační hodiny:

- Informace na telefonu 482 312 110, na webových stránkách školy, Facebooku a veřejně přístupných místech školy
- Pro šk. rok 2022/2023 byly konzultační hodiny stanoveny:
 - Metodik prevence – Mgr. T. Poláčková
 - středa od 13:00 do 14:00
 - čtvrtek od 10:30 do 11:30
 - Výchovná poradkyně – Mgr. J. Borecká
 - pondělí 9:00 – 10:30
 - středa 13:00 – 14:00

Užší realizační tým pro řešení případů šikany:

- Mgr. J. Smolová – ŘŠ
- Mgr. M. Cermanová – ZŘŠ
- Mgr. J. Borecká - VP
- Mgr. T. Poláčková - MP
- Třídní učitel konkrétního žáka

Hlavní úkoly a cíle programu:

- Předcházet rizikovým jevům jako jsou - záškoláctví, šikana, rasismus, xenofobie, vandalismus, kriminalita, delikvence, užívání návykových látek a dalším
- Rozpoznávat a včas intervenovat v případech domácího násilí, týrání a zneužívání dětí, ohrožování mravní výchovy mládeže, poruchy příjmu potravy (mentální bulimie a anorexie)
- Vychovávat žáky ke zdravému životnímu stylu a k osvojení pozitivního sociálního chování
- Vzdělávat a informovat pedagogy
- Zapojit rodiče do systému informování o výskytu nežádoucích jevů

Cílová skupina:

- Všichni žáci 1. - 9. ročníku ZŠ a 1. - 10. ročníku ZŠ speciální, se zvláštním přihlédnutím k dětem ze sociálně slabšího a málo podnětného prostředí a některými typy specifických vývojových poruch chování
- Všichni pedagogičtí pracovníci školy
- Rodiče a zákonní zástupci žáků

Monitorování a evaluace primární prevence – roční plán

1. Monitoring – září/ říjen

- žáci – školní klima, třídní vztahy, postoje, sebehodnocení, přání, duševní pohoda, znalosť
- rodiče – znalosť a podpora aktivit školy, 5. 9. společné schůzky s pedagogy
- pedagogický personál – postoje a znalosti
- tvorba minimálního preventivního programu úprava a aktualizace krizových plánů školy

2. programy primární prevence – říjen/listopad

- v říjnu a listopadu proběhnou programy primární prevence na celém druhém stupni ZŠ, zajišťuje SVP Frýdlant

3. třídnické hodiny – prosinec

- v prosinci budou třídní učitelé vyzváni k uskutečnění třídnických hodin a řešení aktuálních problémů v jejich třídách

4. vyhodnocení – leden

- vyhodnocení 1. pololetí, rozhovory s učiteli, náměty práce monitorování problémových projevů chování
- pokračování programů primární prevence SVP Frýdlant

5. dotazník – únor/březen

- v průběhu února a března metodik prevence sestaví dotazník k oblastem, které vyplynou z lednových rozhovorů s učiteli jako problematické a vyhodnotí je

6. intervence – duben/květen

- pomoc při řešení kázeňských přestupků v jednotlivých třídách
- monitorování problémových projevů chování
- sledování docházky žáků

7. evaluace – červen

- srovnání situace na počátku a na konci školního roku
- vyhodnocení výsledků celoročního působení, spolupráce s rodiči a odborníky, vzdělávání
- učitelů
- závěrečná zpráva metodika prevence a výchovného poradce

Zásady prevence:

- Soustavnost a dlouhodobost
- Včasný začátek
- Zaměřenost na postoje
- Pomoc při rozhodování
- Nenásilnost
- Široké zaměření
- Dobré vztahy k žákům
- Prevence určená pro všechny
- Praktičnost
- Pedagog musí být příkladem!

Prevence je neúčinná při zastrašování a při podávání emočních informací!

Pozor na nárazové akce bez přípravy – mohou být návodné!

Hlavní aktivity školy:

1. Odpovědnost za systematické vzdělávání pedagogických pracovníků
2. Systémové zavádění oblastí preventivní výchovy do výuky
3. Uplatňování různých forem a metod působení na jednotlivce a skupiny dětí a mládeže, zaměřeného na podporu jejich osobnosti a sociálního chování
4. Vytváření podmínek pro smysluplné využití volného času dětí a mládeže
5. Spolupráce s rodiči a osvětová činnost pro rodiče
6. Průběžné sledování konkrétních podmínek a situace ve škole z hlediska rizik výskytu patologických jevů a uplatňování různých forem a metod umožňujících včasné zachycení ohrožených dětí a mladistvých
7. Poskytování poradenských služeb a zajišťování poradenských služeb specializovaných poradenských a preventivních zařízení pro žáky, rodiče a pedagogy

Vzdělávání pedagogických pracovníků

- Samostudium s využitím studijního volna (viz doporučená literatura, internetové stránky)
- Schůzky metodického sdružení, porady – výměna informací, řešení problémů
- Dále sledovat nabídku především akreditovaného vzdělávání u příslušných institucí
- Časopisy – např. Učitelské noviny, Třídní učitel, Řízení školy

Doporučená literatura ke studiu:

- Kolář, M.: Bolest šikanování. Praha: Portál, 2001.
- Kolář, M.: Skrytý svět šikanování na školách. Příčiny, diagnostika a praktická pomoc. Praha: Portál, 1997.

**Základní škola speciální, Frýdlant, okres Liberec, příspěvková organizace
se sídlem Husova 784, 464 01 Frýdlant**

... a další dle vlastního výběru a aktuální nabídky

**Nabídka internetových stránek k problematice prevence sociálně
patologických jevů a ochrany dětí**

Ochrana dětí:

- www.bkb.cz (Bílý kruh bezpečí)
- www.linkabezpeci.cz
- www.nasedite.cz
- www.ditekrize.cz

Pro oběti domácího násilí:

- www.116006.cz – tel. 116 006
- www.rosacentrum.cz

Šikana a záškoláctví:

- www.ceskaskola.cz (zajímavé diskuze na různá témata českého školství) – pouze starší příspěvky, nové příspěvky zastaveny k 31. 1. 2021
- www.minimalizacesikany.cz

Drogy, závislosti:

- www.drogovaporadna.cz (vede SANANIM)
- www.sananim.cz
- www.drogy-info.cz (velmi kvalitní stránky Národního monitorovacího střediska pro drogy a drogové závislosti, lze zde najít publikace vydané Úřadem vlády ČR)
- www.extc.cz (taneční drogy, poradna provozovaná sdružením Podané ruce)
- www.kraj-lbc.cz (Plán protidrogové politiky Libereckého kraje na období 2019-2022)

Další:

- www.majakops.cz
- www.clovekvtisni.cz
- www.svpfrydlant.cz

Nabídka her a aktivit pro práci s žáky a třídními kolektivy, semináře, vzdělávání:

- www.aisis.cz

Schránka důvěry

- Je umístěná u vchodových dveří ve spodní budově.
- Nutné upozorňovat žáky na možnost jejího využití.
- Pravidelnou kontrolou obsahu je pověřena výchovná poradkyně Mgr. J. Borecká.

Prevence sociálně patologických jevů jako součást školního vyučování

Problematika je součástí školního řádu i školního vzdělávacího programu. Školní řád jasně zakazuje zneužívání a distribuci drog ve škole a formuluje případné sankce při porušení tohoto zákazu. Dále jsou pevně stanoveny postihy za neomluvené hodiny, které jsou spojeny i s hlášením na odbor sociální péče, případně na Policii ČR.

Školní vzdělávací program „Učíme se pro život“ ukládá řadu úkolů pro jednotlivé učitele v oblasti naplňování občanských kompetencí, kompetencí k řešení problémů, kompetencí k učení, kompetencí komunikativních a kompetencí sociálních a personálních (dále rozpracováno v ŠVP).

Cílem veškerého působení v jednotlivých vyučovacích předmětech, projektech a akcích školy je:

- Vytvoření pozitivního přístupu ke zdravému způsobu života žáků
- Snaha o přiměřené řešení konfliktních situací
- Vytvoření eticky hodnotných postojů a způsobů chování
- Posílení sebedůvěry žáků, znát svá práva a povinnosti
- Umět říci NE – vychovávat žáky k odmítnutí činností s negat. účinkem na zdraví
- Informovat žáky o následcích užívání drog, alkoholu, kouření
- Informovat žáky o možných důsledcích jejich chování
- Informovat o tom, kde hledat pomoc

Obsah tematiky sociálně patologických jevů ve vyučovacích okruzích a předmětech - vzdělávací obor základní škola se sníženými očekávanými výstupy:

ČESKÝ JAZYK

- rozsah 1. - 9. ročník
- posilování komunikačních dovedností:
 - vyjadřování v souvislých větách
 - popisování vlastních pocitů a nálad
 - zvyšování schopnosti řešit problémy, konflikty
 - adekvátní reakce na stres, neúspěch, kritiku

PRÁCE NA POČÍTAČI

- rozsah 4. - 9. ročník
- vyhledávání informací a případné pomoci na internetu
- využití v praktickém životě
- využití výukového programu Sexuální výchova

ČLOVĚK A JEHO SVĚT

- PRVOUKA

- rozsah 1. - 3. ročník
- tematické okruhy:
 - Místo, kde žijeme.
 - Lidé kolem nás
 - Člověk a jeho zdraví

- VLASTIVĚDA

- rozsah 4. - 5. ročník
- tematické okruhy:
 - Místo, kde žijeme
 - Lidé kolem nás

- PŘÍRODOVĚDA

- rozsah 4. - 5. ročník
- tematický okruh:
 - Člověk a jeho zdraví

ČLOVĚK A SPOLEČNOST

- DĚJEPIS

- rozsah 6. - 9. ročník
- občanské a právní vědomí v souvislosti s lidskými právy
- příprava na život v Evropě a v současném světě
- kulturní rozdíly, etnický původ

- OBČANSKÁ VÝCHOVA

- rozsah 6. - 9. ročník
- tematické okruhy:
 - Člověk ve společnosti
 - Stát a právo
 - Péče o občana
- Občanská výchova je považována za stěžejní předmět pro vhodné zařazení témat, jako jsou šikana, kriminalita, rasismus, drogová závislost.
- Zároveň se jedná o vhodný předmět k tréninku kritického myšlení a sebereflexe, uvažování o konkrétním problému z několika perspektiv (hraní rolí apod.)

ČLOVĚK A PŘÍRODA

- PŘÍRODOPIS

- rozsah 6. - 9. ročník
- biologie člověka (vývoj individua), význam rodiny, výživy, pohybu
- témata:
 - Člověk – součást živé přírody

**Základní škola speciální, Frýdlant, okres Liberec, příspěvková organizace
se sídlem Husova 784, 464 01 Frýdlant**

- Člověk a Země

- ZEMĚPIS

- rozsah 8. a 9. ročník
- multikulturalita, etnický původ

- CHEMIE

- rozsah - 9. ročník
- důsledky působení alkoholu na člověka, obecně uznávané zásady zdravé výživy
- pojmy:
 - léčiva
 - analgetika
 - drogy
 - doping apod.

UMĚNÍ A KULTURA

- HUDEBNÍ VÝCHOVA

- rozsah 1. - 9. ročník
- rozvoj emocionálního citění, etnický původ, rozdíly mezi kulturami, možnost využití
- muzikoterapie jako metoda zvládnání stresových situací a relaxace

- VÝTVARNÁ VÝCHOVA

- rozsah 1. - 9. ročník
- může sloužit jako integrující prvek celkové rehabilitační práce, pomocník při harmonizaci dětské osobnosti a socializaci žáka
- využití arteterapie, malba a kresba jako metoda získávání informací o žákovi (pocity, nálady)

ČLOVĚK A ZDRAVÍ

- TĚLESNÁ VÝCHOVA

- rozsah 1. - 9. ročník
- duševní a sociální pohoda, zdravotní stav, harmonický rozvoj osobnosti, rozvoj spolupráce, tvořivost, rychlé rozhodování, zažití úspěchu

- VÝCHOVA KE ZDRAVÍ

- rozsah 8. a 9. ročník
- mezilidské vztahy, změny v životě jedince od puberty, ochrana před HIV, žloutenkou typu A i B, pohlavními chorobami

Znalostní kompetence žáků:

1. a 3. ročník

- Žáci by měli dokázat pojmenovat zdravotní rizika spojená s kouřením, pitím alkoholu a užíváním drog
- Žáci by měli znát jednoduché způsoby odmítání návykových látek
- Žáci by měli znát hodnotu zdraví a nevýhody špatného zdravotního stavu
- Žáci by měli mít vědomosti jak udržovat zdraví a o zdravém životním stylu

4. a 5. ročník

- Žáci by měli mít povědomí o zdraví jako základní lidské hodnotě
- Žáci si osvojují zdravý životní styl
- Žáci mají právní povědomí v oblasti sociálně patologických jevů (sankce a postihy za porušování zákonů)
- Žáci mají povědomost o tom, že každé jednání, které ohrožuje práva druhých (šikana, násilí, zastrašování aj.) je protiprávní
- Žáci umí pojmenovat základní lidské vztahy, umí rozpoznat projevy lidské neshovlivosti
- Žáci ví, na koho se obrátit v případě, že někdo ohrožuje nebo poškozuje jeho práva
- Žáci ví, že existují poradny, kde mu v případě potřeby poskytnou pomoc
- Žáci znají základní způsoby odmítání návykových látek ve styku s vrstevníky

6. - 9. ročník

- Žáci znají podrobně zdravotní a sociální rizika návykových látek a argumenty ve prospěch zdraví
- Žáci respektují odlišné názory druhých, učí se být tolerantní
- Žáci by měli znát a uplatňovat vhodné řešení neshod se spolužáky, spory by se měli snažit řešit nenásilným způsobem
- Žáci znají vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích
- Žáci umí spolupracovat ve skupině a přebírat odpovědnost za společné úkoly
- Žáci mají povědomí o významných dokumentech upravujících lidská práva a práva dětí
- Žáci znají činnost důležitých orgánů právní ochrany občanů
- Žáci si uvědomují podstatu protiprávního jednání a právní odpovědnost za případné své protiprávní činy
- Žáci ví, co je podstatou zdravého životního stylu a snaží se o jeho realizaci
- Žáci ví, že zneužívání dítěte je trestné
- Žáci umí diskutovat o rizicích zneužívání drog, ví, kde hledat odbornou pomoc a v případě potřeby ji dovedou využít
- Žáci zvládají modely chování v krizových situacích a v situacích vlastního nebo cizího ohrožení

**Základní škola speciální, Frýdlant, okres Liberec, příspěvková organizace
se sídlem Husova 784, 464 01 Frýdlant**

Metody a formy práce s žáky

- Vyprávění, diskuze a rozhovory
- Přednášky odborníků, besedy
- Výukové programy na PC, vyhledávání informací na internetu
- Účast na různých speciálně zaměřených akcích
- Četba beletrie s danou problematikou
- Práce ve skupinách
- Účast v soutěžích
- Filmová a divadelní představení
- Hry, výlety
- Návčik modelových situací
- Využívat třídnické hodiny – pracovat s třídním kolektivem

Obsah dané tematiky ve výuce vzdělávacího oboru ZŠ speciální:

Na ZŠ Speciální se vzdělávají žáci se středním, těžkým a hlubokým mentálním postižením, dále žáci s kombinovanými vadami a žáci s autismem. U těchto žáků je obzvlášť nutné dbát na to, aby se nestali terčem šikany, posměchu a zneužívání. Na jejich pedagogovi leží těžký úkol, aby podle projevů dítěte dokázal rozpoznat, že něco není v pořádku.

Žáci ZŠ speciální se vzdělávají podle školního vzdělávacího programu „Školou a životem“. I v něm je obsažena tematika spadající do oblasti sociálně patologických jevů – zejména co se týče oblasti zdraví a zneužívání (viz ŠVP).

Do výuky je zařazováno přiměřenou formou poučení o tom, jak se chovat k neznámým lidem, kteří děti někam lákají nebo jim něco nabízejí, lze s žáky mluvit o škodlivosti kouření, o zdravém jídle a významu pohybu pro zdraví člověka. Dále je nutné žáky učit, jak se mají chovat k druhým, aby si vzájemně neubližovali. Je na pedagogovi, aby dle vlastních zkušeností odhadl, jakou formou a jaké informace může svým žákům předat. Pro zklidnění agrese u žáků s mentálním postižením je vhodné využívat zejména muzikoterapii, případně arteterapii.

I tyto žáky zapojujeme do kroužků a mimoškolních akcí, zajišťujeme jim zvýšený dohled a se zvýšenou pozorností dbáme na jejich bezpečnost. Je třeba též častěji konzultovat s rodiči změny zdravotního stavu, změny nálad a chování těchto žáků!

**Základní škola speciální, Frýdlant, okres Liberec, příspěvková organizace
se sídlem Husova 784, 464 01 Frýdlant**

Aktivity a náplň volného času žáků školy

- konání všech akcí ve školním roce 2022/2023 bude podléhat aktuální epidemiologické situaci
- Besedy, přednášky –Policie ČR, OPS Maják, Advaita (a další)
 - dle aktuální nabídky zajistí - **metodik prevence a výchovný poradce**
- Účast na preventivních akcích
 - dle aktuální nabídky, zajistí – **metodik prevence, výchovný poradce**
- Exkurze, výstavy
 - dle aktuální nabídky, **nutné sledovat!**, zajistí – **třídní učitelé, vyučující jednotlivých předmětů**
- Návštěvy kulturních akcí
 - objednané pořady, zajistí – **garant MaK, třídní učitelé**
- Projektové dny
 - témata zvolí po dohodě s žáky vyučující – pravidelně říjen/duben
 - jedno z témat: Ohrožení člověka za mimořádných událostí
- Sportovní soutěže
 - jednorázové, regionální přebory, mistrovství republiky, pro ty nejlepší možnost reprezentovat na mezinárodních závodech
 - plavání, atletika, přespolní běh, florbal, malá kopaná, stolní tenis a lyžování, případně dle možností a nabídky další, zajišťuje – **učitelé tělesné výchovy, vedení školy**
- Výtvarné soutěže
 - dle aktuální nabídky, zajistí – **vedení školy ve spolupráci s vyučujícími VV**
- Hudební a pěvecké soutěže
 - dle aktuální nabídky, zajistí vyučující hudební výchovy

Volný čas, mimoškolní aktivity:

- **Zájmové kroužky:**
 - Dle aktuální nabídky, především aktivity **výtvarné a kreativní** (učitelé VV, keramika), **sportovní** (učitelé TV), **hudební** (Mgr. J. Kesnerová) – viz nabídka na webu školy

- **Školní družina**
 - možnost pobytu žáků před, mezi a po vyučování, činnost
 - zajišťuje paní Magdalena Hrdličková

- Poskytnutí prostoru a areálu školy pro organizovaný volný čas mezi vyučováním (oplocené hřiště, zahrada) - za předpokladu stanoveného dohledu dospělé osoby!

- Spolupráce se ZŠ a ZUŠ – možnost účasti na jejich kulturních a sportovních akcích

- Další vítanou aktivitou je mediální prezentace školy zejména v regionálním tisku (např. Liberecký deník, Frýdlantský zpravodaj)
 - zajistí zástupkyně ředitelky školy Mgr. M. Cermanová, případně další zájemci
 - k této aktivitě lze motivovat i samotné žáky

- Webové stránky školy – www.zsps-frydlant.cz

- Facebook školy

Spolupráce s rodiči a osvětová činnost pro rodiče

Škola je pro rodiče otevřená, nabízí dostatek možností spolupráce.

Rodiče se mohou informovat o dění ve škole:

1. kdykoli telefonicky
2. při předem sjednaných návštěvách
3. v rámci vypsání konzultačních hodin jednotlivých vyučujících, třídních učitelů, výchovného poradce a metodika prevence
 - dle rozvrhu, žáci i rodiče informováni zápisem v žákovských knížkách, lze najít též na nástěnkách, veřejně přístupných místech školy a webových stránkách

**Základní škola speciální, Frýdlant, okres Liberec, příspěvková organizace
se sídlem Husova 784, 464 01 Frýdlant**

4. s dotazy a podněty se mohou přímo obracet na vedení školy
5. školu mohou navštívit při všech sportovních akcích, výtvarných a prodejních výstavách a žákovských vystoupeních, zvláště pak při odpoledních tvořivých dílnách pro rodiny
6. na třídních schůzkách – 3x - 4x ročně
7. na mimořádných schůzkách zaměřených na volbu povolání a přijímací řízení
8. metodik prevence se pokusí zajistit alespoň jednu odbornou přednášku pro rodiče na některé téma z oblasti sociálně patologických jevů
9. mezi rodiče budou distribuovány letáčky a pozvánky na vhodné akce
10. ve škole je zřizovatelem ustanovena tříčlenná školská rada, ve které mají rodiče jednoho voleného zástupce (paní Zdeňka Muchová)

Spolupráce s dalšími odborníky a institucemi – kontakty

- **Lékaři pro děti a mládež:**
 - MUDr. Holcová, Frýdlant, tel.: 488 880 111
 - MUDr. Ferles, Nové Město pod Smrkem, tel.: 482 325 245
 - MUDr. Gita Fritscher, Hejnice, tel.: 482 322 519, 737 459 998
- **Dětský psychiatr:**
 - Psychiatrické oddělení Nemocnice Liberec – dětské oddělení, prim. MUDr. Prouzová
 - ambulance i hospitalizace, krizová intervence ambulantní formou, Dětská psychiatrická ambulance – PhDr. Jitka Havlová tel.: 485 313 511, 485 313 515
- **Krajská hygienická stanice Liberec**
 - tel.: 485 253 111
- **MěÚ Frýdlant**
 - vedení sekce prevence, místní protidrogový koordinátor, Mgr. A. Švejdomá, tel. č. 488 886 500
 - odbor sociálně právní ochrany dětí, vedoucí p. Jana Hýblová, tel. č. 488 886 700
 - kuratura pro děti a mládež p. Tereza Nevěřilová 488 886 707, 728 167 392
 - POSEC (Poradní a setkávací centrum), tel. č. 702 174 271

**Základní škola speciální, Frýdlant, okres Liberec, příspěvková organizace
se sídlem Husova 784, 464 01 Frýdlant**

- **Policie ČR, obvodní oddělení Frýdlant, Úzká 1259**
 - oznamovací povinnost – drogy, záškoláctví, podezření na trestný čin, tel. č. 482 312 105, 974 473 300
- **Dětský domov Frýdlant**
 - spolupráce při péči a vzdělávání žáků z domova
 - tel. č. 482 312 108, ředitelka 601 560 202
- **DDÚ Liberec**
 - diagnostické pobyty žáků, kontaktní osoba ředitel Mgr. Bc. Vladimír Brepta,
 - tel. č.: 485 341 107
- **SVP Čáp Liberec**
 - ambulantní služby pro jednotlivce i skupiny (třídní kolektivy), individuální terapie, systematická práce s rodinou, dobrovolné diagnostické pobyty,
 - tel. č. 482 750 807, 482 757 275, 728 145 169
 - www.svp-lbc.cz, e-mail: svp_lbc@centrum.cz
- **OPS Maják**
 - Tel. 721 376 722
 - ředitel Mgr. Jan Molnár – 728 128 513
 - koordinátor prevence Ing. Václav Jiříček – 778 533 195
- **Pedagogicko-psychologická poradna Liberec**
 - Mgr. Hlavová – ředitelka
 - tel. č. 485 105 522, hlavova@pppliberec.cz
 - www.pppliberec.cz
 - Mgr. Anna Jirsáková – metodik prevence a krizový intervent, jirsakova@pppliberec.cz, 482 710 517
 - objednání: 482 710 517, 731 488 235
- **Centrum ambulantních služeb Advaita**
 - pro lidi ohrožené závislostí, poradenství, krizová intervence po telefonu
 - tel. č. 482 750 607, www.advaitaliberec.cz, e-mail: info@advaitaliberec.cz
 - poradna ve Frýdlantu – ul. Míru – Centrum 1407
- **Telefonické linky**
 - ZZS 155
 - Policie 158
 - Městská policie 156, Frýdlant 724 179 390 (úřední hodiny – středa 8.00-9.00, 16.00-17.00)
 - universální linka 112
 - Linka bezpečí pro děti 116 111

PROGRAM PROTI ŠIKANOVÁNÍ

Výchozí dokument:

Metodický pokyn MŠMT k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních, č. j.: MSMT – 21149/2016

Vypracoval: metodik prevence Mgr. J. Smolová ve spolupráci s kolektivem pedagogů

ZÁKLADEM PREVENCE ŠIKANOVÁNÍ A NÁSILÍ NA ŠKOLÁCH JE PODPORA VZÁJEMNÝCH POZITIVNÍCH VZTAHŮ MEZI ŽÁKY, MEZI ŽÁKY A UČITELI I MEZI UČITELI NAVZÁJEM!

ÚLOHA ŘEDITELE ŠKOLY

Mgr. Jaroslava Smolová

- Zajistí vzdělávání všech pracovníků školy v oblasti šikanování (poučení uklízeček, školníka, samostatné odborné referentky)
- Zajistí dohled pedagogických i nepedagogických pracovníků nad žáky v areálu školy a na školních akcích (přestávky, před a po vyučování, obědy, soutěže apod.)
- Zajistí, aby byli žáci, rodiče i pedagogičtí pracovníci seznámeni s negativními důsledky šikanování, s možnými sankcemi a postihy (pedagogové – provozní porady a pedagogické rady, žáci – 1. září, seznámení se školním řádem, standardy chování, postihy, rodiče – zahajovací třídní schůzky, kopie zkráceného školního řádu, seznámit se, podpis)
- Zajistí, že ve školním řádu budou jasně stanovená pravidla chování včetně sankcí za jejich porušování

ÚLOHA METODIKA PREVENCE

Mgr. Tereza Poláčková

- Zajistí doplňování učitelské knihovny o literaturu z oblasti dané problematiky
- Zajistí spolupráci s odbornými institucemi a s Policií ČR
- Je zodpovědný za odborné vyšetřování šikany
- Zajistí informovanost rodičů – ohlášení šikany, postup při zjištění šikany apod.
- Zajistí konzultační hodiny pro žáky, rodiče i pedagogy

**Základní škola speciální, Frýdlant, okres Liberec, příspěvková organizace
se sídlem Husova 784, 464 01 Frýdlant**

ÚLOHA VÝCHOVNÉHO PORADCE

Mgr. Jarmila Borecká

- Spolupracuje s metodikem prevence, případně ho zastoupí
- Metodicky podporuje pedagogické i nepedagogické pracovníky
- Poskytuje poradenské služby rodičům, žákům a pedagogům
- Udržuje kontakty s rodiči (telefonický i osobní styk)
- Spolupracuje s odbornými institucemi, zajišťuje zprávy o žácích (Policie, soudy, OSPOD, SVP), hlášení apod.

ÚLOHA TŘÍDNÍHO UČITELE

- Vnímá atmosféru mezi žáky ve své třídě
- Sleduje ohrožené žáky, udržuje kontakty s rodinou
- Zařazuje třídnické chvíle ve své třídě, s žáky hovoří o problematice šikany, učí žáky, jak šikanu rozpoznat a odlišit od jiného chování
- Vede žáky k osvojování norem mezilidských vztahů

ÚLOHA PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮ

- Pomáhají rozvíjet pozitivní mezilidské vztahy a úctu k druhým na své škole
- Svým chováním a jednáním jsou žákům školy příkladem
- Vnímají atmosféru mezi žáky ve svých hodinách – informují třídní učitele o pozorovaných skutečnostech

ÚLOHA OSTATNÍCH PRACOVNÍKŮ ŠKOLY

- Pomáhají zajistit dohled nad žáky před vyučováním
- Všimnou-li si náznaků šikany, informují o tom pedagogické pracovníky

KRIZOVÝ PLÁN ŠKOLY PŘI ŘEŠENÍ ZJIŠTĚNÉ ŠIKANY

1. PREVENCE A ODHALOVÁNÍ ŠIKANY

- Učitelé se seznámí s příklady přímých i nepřímých znaků šikanování (viz metodický pokyn přiložený k tomuto programu), využijí též znalosti získané účastí v programu „Minimalizace šikany“.
- Své poznatky, pozorování a podezření konzultují s ostatními pedagogy nebo vedením školy.
- Součástí prevence je zařazování třídnických hodin či chvilek – v kruhu se žáky hovořit o problematice šikany, vést žáky k umění diskutovat, respektovat názor druhého!
- Na chodbě školy umístěna schránka důvěry pro žáky – pravidelně 1x týdně kontrolovat a vyhodnocovat obsah – pověřené osoby Borecká, Smolová, Cermanová, na nástěnce na chodbě 2. stupně vyvěšená pravidla chování na naší škole.
- V průběhu školního roku budou žákům rozdány anonymní dotazníky, které vyhodnotí metodik prevence.
- Učitelé budou zařazovat nacvičování modelových situací s cílem získat základní dovednosti, jak čelit negativnímu tlaku vrstevníků (např. příloha č. 5 tohoto dokumentu)

2. ŘEŠENÍ ZJIŠTĚNÉ ŠIKANY

Viz přílohy č. 2 a 3 tohoto dokumentu

Shrnutí jednotlivých kroků:

- Vyslechnout šikanovaného žáka (TU)
- Vyhledat případné svědky (TU + MP)
- Ochránit šikanovaného (Dospělí pracovníci školy)
- Vyslechnout agresora – izolovat ho od ostatních (TU + MP)
- Neprodleně oznámit rodičům agresora o chování jejich syna/ dcery, v závažných případech rodiče agresora vyzvat k odvedení dítěte ze školy – (TU, MP, ŘŠ)
- Informovat rodiče oběti šikany
- K vyšetřování využít místnost k tomu určenou – učebna s interaktivní tabulí, v závažných případech ředitelna
- Zabránit domluvě, pokud je agresorů víc – přerušit výuku, je-li třeba spolupráce více pedagogů, nevyšetřovat sám – vyšetřování šikany má přednost před vyučováním!
- Při zranění okamžitě zajistit první pomoc, případně doprovodit dítě k lékaři, případně přivolat LZS (155, 112)
- Při podezření na trestný čin přivolat Policii ČR

**Základní škola speciální, Frýdlant, okres Liberec, příspěvková organizace
se sídlem Husova 784, 464 01 Frýdlant**

3. POSTUP PŘI NEOBVYKLÉ SITUACI – VÝBUCH NÁSILÍ MEZI ŽÁKY

- Pedagog vstoupí do situace v klidu
- Odvede z centra násilí oběť – určená místnost (kancelář školy – zajistí se informování rodičů, dohled nad žákem zajistí hospodárka školy, v případě nutnosti ošetření, přivolání sanitky či Policie)
- Od oběti se pedagog snaží zjistit, co se stalo, zapíše sdělení!!!
- Pro ostatní žáky je třeba ihned zajistit dohled dospělé osoby (možno i nepedagogičtí pracovníci školy – školník, uklízečka)
- Neprodleně informuje vedení školy!! (není-li vedení školy přítomno je odpovědnou osobou výchovná poradkyně Mgr. Borecká)
- Intervence ve třídě – neučit, nechat žáky sdělit, co se stalo, např. písemnou formou, individuálně
- Informovat rodiče všech zúčastněných žáků, že se něco stalo a že se to bude řešit a jak (oběť může zůstat doma po dobu vyšetřování)
- Vlastní vyšetřování – postup stejný jako při vyšetřování šikany: výběr svědků – orientovat se na svědky, kteří nebyli v přímém kontaktu
- Děti (žáci nesmí odejít ze školy nepoučené, bez toho, aby se s nimi pracovalo!!! Ideální je mluvit se žáky jednotlivě a se všemi.
- Informovat rodiče oběti i ostatních žáků o konečném řešení, výsledku a opatřeních
- Dál pracovat se třídou – říct žákům, co se stalo a jaké byly vyvozeny důsledky

Dostane-li pracovník školy informaci o závažné situaci ráno či během výuky – odpovědný pracovník – člen URT – zajistí náhradní variantu výuky tak, aby se mohlo spustit vyšetřování.

Místa v areálu školy se zvýšeným rizikem:

- 1. areál zahrady – místo za keři a stromy, okolo altánu a kůlny – zejména v době velké přestávky při pobytu žáků venku nutný zvýšený dohled určeného pedagoga**
- 2. vnitřní prostory – WC – chlapecké nahlédne pedagog muž
šatny – zamykat, bez doprovodu pedagoga v šatnách
žáci nesmí být!**

NEPODCEŇOVAT NÁZNAKY, KDO SI NEVÍ RADY SÁM, SDĚLÍ SVÉ PODEZŘENÍ KOLEGOVI ČI VEDENÍ ŠKOLY!!!

System předávání informací o podezření na šikanu:

Vyučující → TU → VP nebo MP → vedení školy → rodiče, odborníci

Které šikany označíme jako závažné?

1. brutální fyzické napadení s vážným zraněním – volat Policii ČR, oznámit na OSPOD
2. dlouhodobé psychické týrání, vydírání – oznámit na OSPOD, doporučení na vyšetření (PPP, SVP, psychiatr apod.)

Oběti šikany

- v případě potřeby doporučit či zajistit psychologickou pomoc

Agresoři

- snaha o odhalení motivů jejich jednání, nabídka péče specializovaných institucí, projeví-li rodina zájem
- v případě nutnosti doporučit rodičům změnu školy (pouze krajní případy)

VÝCHOVNÁ OPATŘENÍ

1. napomenutí třídního učitele
2. důtka třídního učitele
3. důtka ředitele školy
4. převedení do jiné třídy
5. doporučení rodičům – dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, dobrovolný pobyt v DÚ
6. návrh ředitele školy OSPOD k zahájení práce s rodinou, návrh k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy
7. škola při zjištění šikany neprodleně informuje rodiče agresora, v případě nutnosti rodiče vyzve, aby si své dítě ze školy odvedli

Třídnické hodiny:

Doporučení pro třídní učitele: zařazovat třídnické „hodiny – chvilky“ (dle možností) pravidelně každý týden, pracovat se třídou, věnovat se přáním žáků, jejich problémům a otevřeně s nimi o nich hovořit. Lze zařazovat kolektivní hry, prvky dramatické výchovy, rozhovory v kruhu apod.

ZÁVĚR

Naším společným cílem by mělo být navození takového stavu a vědomí žáků, že ke spokojenému a plnohodnotnému životu nepotřebují drogy, cigarety ani alkohol, že se s nimi ani netouží seznámit, protože na ně nemají čas, nepotřebují být silní a zlí, aby je ostatní respektovali, že nepotřebují krást a ničit cizí majetek, aby na sebe upozornili.

Seznam příloh

1. Pokyn ředitelky školy č. 1/2009 Postup školy v případě zjištění zneužívání návykových látek
2. První kroky pomoci při zjištění šikany učitele
3. Metodika vyšetřování šikany
4. Nabídka první pomoci rodičům oběti šikany
5. Příklady modelových situací, které lze s žáky nacvičovat

PŘÍLOHA Č.1

Pokyn ředitelky školy č. 1/2009 Postup školy v případě zjištění zneužívání návykových látek

V případě, že selhala preventivní opatření školy a v případě podezření, že žák zneužívá návykové látky, škola:

- 1. Provede diskrétní šetření**, pohovor se žákem (výchovný poradce, metodik prevence, třídní učitel, pověřený pracovník). Doporučí mu rozhovor s odborníkem, zpočátku třeba přes linku důvěry, dále doporučí odborníky ze zdravotnického zařízení, PPP, Střediska výchovné péče.
- 2. Při důvodném podezření kontaktujte zákonné zástupce** a upozorní je na další postup školy v případě akutního ohrožení zdraví po použití drogy
- 3. V případě negativní reakce rodičů (zákonných zástupců) na sdělení skutečnosti a v případě, že nezařídí pro žáka další péči, škola uvědomí sociální odbor MěÚ ve Frýdlantu**
- 4. V akutním případě, po průkazném zjištění zneužívání návykových látek ve škole, nebo v případě, že je žák ovlivněn drogou (i alkoholem) v době vyučování, ředitel školy pověřený dle pokynu ministra:**
 - a) kontaktuje zdravotnické zařízení a zároveň uvědomí zákonné zástupce
 - b) uvědomí KÚ
- 5. V případě dealerství nebo podezření na porušení §217 trestního zákona (ohrožení mravní výchovy mládeže) nebo zanedbání povinné péče**
 - a) uvědomí oddělení péče o dítě, oddělení prevence sociálního odboru MěÚ ve Frýdlantu
 - b) oznámí věc Policii ČR

Ve Frýdlantu dne 1. 9. 2009

Mgr. Jaroslava Smolová
ředitelka školy

PŘÍLOHA Č.2

PRVNÍ KROKY POMOCI PŘI ZJIŠTĚNÍ ŠIKANY PRO UČITELE

1. Překonání šoku učitele a bezprostřední záchrana oběti

Jste-li svědky obnaženého brutálního násilí, prožijete šok a zároveň to ve Vás probouzí nejsilnější obranné reakce – chaos a únik (útěk ze třídy), regresi (bezmocnost, nevíte, co dělat), popření (máte utkvělou myšlenku že se Vám to nemohlo stát), bagatelizaci (situaci zlehčujete), obviňování oběti („pořád neprovokuj“), egocentrické ublížení (propadnete sebelítosti a výčitkám), autoritativní, suverénní postoj (pseudosilácká reakce typu „bacha, nebo vás srovnám“), agrese, impulzivní a nekontrolované jednání (dáte facku), sevření strachem (nemůžete se hnout). **Tyto reakce oběti nepomohou!**

2. Zalarmovat další pedagogy a domluvit se s nimi na spolupráci – vyšetřování

Domluvte se, kdo co bude dělat, klidně i přerušete výuku! Ani chvíli nenechte oběť a žáky bez dozoru!

3. Zabránit domluvě na křivé výpovědi

Snažte se zabránit vzájemnému ovlivňování svědků incidentu, např. rozdělením do menších skupinek, rozsazením apod. svědkům dejte každému zvlášť situaci popsat písemně

4. Pokračovat v pomoci a podpoře oběti

Zajistěte lékařskou pomoc, je-li to potřeba. Není-li oběť zraněna, je potřeba poskytnout podpurnou péči – utišit, dát pocit jistoty, že se již nic nestane, později odvést k lékaři pro posouzení zdravotního stavu. Následně zajistěte (nabídněte) psychoterapeutickou pomoc.

5. Ohlásit celou věc Policii ČR

Ohlášení brutálního násilí (dojde-li k ublížení na zdraví) je naše občanská povinnost! Policejní vyšetřování ale pro výchovnou a terapeutickou pomoc nemá příliš velký význam, policie není povinna informovat školu o výsledku šetření – přesto je dobré policii pomoci tím, že o incidentu vystavíme dokumentaci, nafotíme, přiložíme lékařskou zprávu apod.

6. Samotné šetření i za pomoci odborné intervence, terapeutická péče o žáky a školu podle vážnosti a rozsahu šikany, „horká linka“ s rodiči

Uskutečněte společné setkání, hledejte nápravu. Snažte se dovést účastníky k porozumění problému a společnému hledání nápravy – pozor je to nebezpečné! Podle potřeby a situace se zúčastní žáci usmíření. Předložte návrh na nápravu, vyvodte ze všeho závěr.

7. Komisionální rozhovor – setkání s rodinou, ředitelem výchovným poradcem, metodikem prevence, aktéry – sepsání dohody

8. Kontrolní a monitorující setkání, zapojení účastníku šikany do ambulantních programů

PŘÍLOHA Č. 3

DOPORUČENÁ METODIKA VYŠETŘOVÁNÍ ŠIKANY – devět kroků

1. **Odhad závažnosti šikany**
2. **Rozhovor s informátory** (i rodiče, kamarádi – ti, o kterých vím, že jsou spolehliví, učitelé) a oběti (někdy nemusí proběhnout) – **klást otevřené otázky!**
3. **Nalezení vhodných svědků** – musíme je krýt, aby měli pocit bezpečí, nerozkrýt, co všechno už víme a od koho, myslet na to, že svědek může donášet agresorovi
4. **Individuální a konfrontační** (pouze tehdy, když je situace nejasná) **rozhovory se svědky, nesmí se konfrontovat agresor a oběť!!**
5. **Zajištění ochrany oběti** – po dobu vyšetřování může zůstat doma
6. **Rozhovor s agresorem**, agresory (někdy nemusí být) – můžeme mu oznámit, co víme a co bude následovat, pokud se ho ptáme, nesmí tušit, odkud vítr vane, klademe otázky tak, abychom využili překvapení
 - s agresorem pracovat až ve chvíli, kdy máme pohromadě důkazy!!
 - agresor potřebuje pomoc – nevynervovat ho, aby něco neprovedl!!
7. **Svolání výchovné komise** (účastní se agresor, jeho rodiče, ředitel, výchovný poradce, metodik prevence, třídní učitel, učitel svědek, kurátor či sociální pracovník)
 - oznámí se výsledky vyšetřování – mluví výchovná komise
 - poskytne se prostor rodičům, (dítě by mělo odejít mimo) – rodiče nesmí zpochybňovat výsledky vyšetřování, byla jim předložena fakta!!
 - porada komise za zavřenými dveřmi – rodiče s dítětem čekají mimo
 - oznámení výsledku porady, závěr
8. **rozhovor s rodiči oběti** – zjištění, závěry vyšetřování, domluvit opatření
9. **práce se třídou**

Již v průběhu vyšetřování je třeba začít pracovat se třídou, ve které k šikaně došlo, na zlepšení klimatu, na ozdravení kolektivu, na odstraňování bariér, které možná mezi dětmi vznikly. Je vhodné využít pomoci zvenčí – objednat si některý program určený pro třídní kolektivy. Nezapomínat na podporu rodiny oběti.

Zdroj: P.Šolc: Práce s třídním kolektivem a šikana, pracovní listy

PŘÍLOHA Č.4

NABÍDKA PRVNÍ POMOCI RODIČŮM OBĚTI ŠIKANY

JAK DÍTĚ OCHRÁNIT

Jestliže Vás dítě samo požádalo o pomoc: **POCHVALTE HO.**

Jestliže jste se to dozvěděli z jiných zdrojů: **RESPEKTUJTE JEHO STRACH, NEVYČÍTEJTE.**

- Ujistěte dítě svou ochranou a podporou, řekněte mu, že se postaráte o jeho bezpečí, nelitujete námahy ani prostředků
- Zaznamenejte přesně, k čemu došlo, kolikrát se to stalo a kdo tomu byl přítomen, snažte se získat co nejuplněnější obraz
- Oznamte věc třídnímu učiteli, případně kontaktujte přímo ředitele, zjednejte horkou linku se školou – budete si pravidelně předávat informace
- Pokud se jedná o vážné ubližování, informujte lékaře, nechejte zdokumentovat, neposílejte dítě do školy, než získáte jistotu, že se věc řeší správným způsobem
- Spolupracujte se školou, žádejte představitele školy, aby Vám sdělil, jak hodlá postupovat, aktivně se zajímejte o další řešení
- Je-li to vhodné, sejděte se s rodiči agresora, požádejte o usměrnění jejich dítěte, sjednejte společný postup
- Přechod do jiné školy je krajním řešením
- Při přetrvávajících úzkostech a dlouhodobém traumatickém stavu dítěte se obraťte na odbornou pomoc – poskytnout kontakty

PŘÍLOHA Č. 5

PŘÍKLADY MODELOVÝCH SITUACÍ, KTERÉ LZE S ŽÁKY NACVIČOVAT

JAK ČELIT NEGATIVNÍMU VLIVU VRSTEVNÍKŮ

Cíl: Získat základní dovednosti, jak čelit negativnímu tlaku vrstevníků

Základem jsou modelové situace, při kterých se děti učí odmítnout návrhy vrstevníků, kteří je svádí k činnostem, které by mohly mít negativní následky. Příprava na odmítnutí nabízené drogy.

Formou hry žáci přemlouvají jeden druhého. Zpočátku roli přemlouvající hraje učitel. Volíme různé formy nátlaku. Ten kdo přemlouvá, argumenty odmítajícího neustále vyvrací. Tak musí odmítající dítě stále hledat pádnější argumenty.

Příklady modelových situací:

Kamarád přemlouvá k výrobě petardy.

Kamarád přemlouvá k výletu bez vědomí rodičů.

Kamarád přemlouvá k vylezení na skálu.

Kamarád přemlouvá k vypití lahve vína, kterou vzal doma.

Kamarád přemlouvá ke krádeži čokolády v obchodě.

Kamarád přemlouvá ke schování spolužákovy tašky.

Kamarád přemlouvá k přivázání plechovky kočce na ocas.

Kamarád přemlouvá k házení kamenů po projíždějících autech.

Atd. (Situace se mohou přizpůsobit podmínkám ve třídě).